

SPORTIVE

<http://dergipark.gov.tr/sportive>

Pedagojik Formasyon Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Akademik Öz Yeterlikleri ve Gelecek Beklentilerinin İncelenmesi

*Özden TAŞĞIN, **Selda UZUN, ***Bahadır DEMİR, ****Alper KAYA

*Nevşehir Hacıbektaş Veli Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Nevşehir, OID: 0000-0001-9576-2865

**Meram İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Konya, OID: 0000-0002-3500-9537

***Serik İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Antalya, OID: 0000-0001-5315-3463

****Necmettin Erbakan üniversitesi, Turizm Fakültesi, Konya OID:0000-0002-0364-4122

Sorumlu Yazar: akaya@erbakan.edu.tr

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi:10.02.2021

Kabul Tarihi:22.02.2021

Öz

Çalışmanın amacı pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin gelecek beklentileri ve akademik öz yeterliklerinin farklı değişkenler açısından incelenmesidir. Örneklem grubu; uygun örnekleme yöntemi kullanılarak üniversitelerin eğitim fakültelerinden formasyon alan öğrencilerden gönüllülük esasına dayalı olarak belirlenmiştir. Çalışmada 442 Kadın (%76.2) ve 128 Erkek (%23.8) toplam 580 pedagojik formasyon öğrencisi katılımcı olarak yer almıştır. Araştırmada kişisel bilgi formunun yanı sıra katılımcıların gelecek beklentilerinin belirlemek amacıyla Tuncer (2011) tarafından geliştirilen “Gelecek Beklentisi Ölçeği (GBÖ)” ile Yılmaz ve ark. (2007) tarafından Türkçe uyarlaması yapılmış olan ve Jerusalem ile Schwarzer (1981) tarafından geliştirilen “Akademik öz Yeterlilik Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde katılımcıların kişisel bilgilerinin dağılımlarını belirlemek için yüzde ve frekans gibi tanımlayıcı istatistiksel yöntemler, verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edilerek Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Verilerin normal dağılım parametrelerine uygunluğu olduğu belirlendikten sonra ise T-testi, Anova testi, anlamlı farklılıkların kaynaklandığı grubu belirlemek için ise Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi ile korelasyon analizi yöntemleri kullanılmıştır ($\alpha = 0.05$). Sonuç olarak akademik öz yeterlik algısında cinsiyetin ve yaşın önemli bir değişken olduğu ve anlamlı farklılığa neden olduğu belirlenirken; refah düzeyinin gelecek beklentisinde anlamlı farklılık yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca gelecek beklentisi ile akademik öz yeterlilik arasında .01 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu da yapılan korelasyon analizi sonucu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Pedagojik Formasyon, Gelecek Beklentisi, Akademik Öz Yeterlilik

Examination of Academic Self-Efficacy and Future Expectations of Pedagogical Formation Students For Teaching Profession

Abstract

The aim of this study is to examine the future expectations and academic self-efficacy of the students in pedagogical formation education in terms of different variables. Sample group; Using the appropriate sampling method, it was determined on a voluntary basis from students who

received formation education from universities' faculties of education. A total of 580 formation students (442 women (76.2%) and 128 men (23.8%) participated in the study. In order to determine the future expectations of the students, The Future Expectation Scale developed by Tuncer 2011 and Yılmaz et al. (2007) adapted by the Turkish, developed by Jerusalem and Schwarzer (1981) "Academic Self-Efficacy Scale" was used. In the analysis of the data, descriptive statistical methods such as percentage and frequency were used to determine the distribution of the personal information of the participants, and the skewness and kurtosis values of the data were checked by Kolmogorov-Smirnov test to determine whether the data showed normal distribution. T-test, Anova test, and Tukey HSD multiple comparison test were used to determine the group of significant differences ($\alpha = 0.05$). As a result, it was determined that gender and age were significant variables and caused significant differences in academic self-efficacy; It is concluded that welfare level makes a significant difference in future expectations. In addition, a significant correlation was found between .01 level and academic self-efficacy.

Key Words: Pedagogical Formation, Future Expectation, Academic Self Efficacy

GİRİŞ

Öğretmenler, öğrenim ve öğretim sürecinin özelliklerini, istenilen seviyeye çıkarmada sorumluluğu olan kişiler olup eğitim sisteminin en önemli öğelerindedir. (Süral & Sarıtaş, 2015). Kısaca öğretmenler öğrenim sürecine kılavuzluk eden kişi olarak tanımlanır. Celep (2001) in belirttiği gibi, eğitim kavramının gerek kalitesi gerekse özelliği öğretmenlerin nitelikleri ile yakından ilişkilidir. Bu bakımdan eğitim sistemi içerisinde istihdam edilecek öğretmenlerin, görev öncesi ve sürecinde uygun ve geçerli bir şekilde yetiştirilmesi eğitim sisteminin kalitesi bakımından önem arz etmektedir. Bunun yanında öğretmenlerin mesleki yeterlikleri, iletişim becerileri, yönetsel becerileri, bireysel özellikleri, mesleğe yönelik tutum ve inancı öğrenim olgusundaki etkinliğiyle beraber değerlendirilmelidir. Öğrencilerin eğitim sürecindeki kazanımları öğretmenlerin yeterlik düzeylerinden etkilenmektedir. Öğretmenin eğitsel özellikleri ne kadar yüksek ve yeterli olursa öğrencilerin eğitsel anlamda öğrendikleri kavramların da kalıcılığı da o kadar fazla olur (Karacaoğlu, 2008; Şahin, 2004). Literatürde, öğretmenlerin yeterliklerinin öğrencilerin başarıları büyük ölçüde etkilediği ortaya çıkartan birçok çalışma bulunmaktadır (Darling-Hammond, 2000; Rockoff, 2003; Goe & Stickler, 2008).

Öğretmen yeterlikleri ile alakalı olarak, öğretmenlerin bilgi ve beceri seviyelerine yönelik bulguların, özellikle öğrencilerin başarılarına ve eğitimcilerin eğitimi üzerindeki etkilerinin belirlemeye yönelik araştırmaların olduğu da görülmektedir. Bundan dolayı öğretmen yeterliği konusu çeşitli araştırmaların belirleyici konularından olmuştur (Ball & Cohen, 1999; Darling-Hammond ve diğerleri, 1999; Bank, 2005; Hammond, 2006; Grant & Gillette, 2006; Imig & Imig, 2006). Öğretmenler arasında yüksek yeterliğe sahip olanlar, ders esnasında özellikle öğretim faaliyetlerine yoğunlaştıkları, eğitim sürecinde çeşitli problemler ve zorluklar yaşayan öğrencilere yönelik ilgili ve destekleyici bir davranış modeli benimsemektedirler. Öz yeterliliği düşük olan öğretmenler ise ders sürecinin

önemli bir bölümünü akademik anlamda yeterli ve geçerli olmayan konularla geçirmekte olup eğitim sürecinde problemler ve zorluklar yaşayan öğrencilerden de rahat bir şekilde vazgeçebilmektedirler (Dembo & Gibson, 1985). Öğretmenler arasında öz-yeterliliğe bağlı olarak meydana gelen bu farklılıklar, öğrencilerin öğrenim sürecinde elde ettiklerine, eğitsel çıktılarına da yansımaktadır. Eğiticilerin mesleki anlamda öz-yeterlik algılarının, öğrencilerin ders motivasyonları (Mojavezi & Tamiz, 2012), öğrenmeye yönelik algılarını, (Pan, 2014), eğitsel anlamdaki başarılarını (Althausler, 2015), beklentileri, bireysel performanslarına yönelik inançlarının (Midgley ve diğerleri 1989) ve bireysel anlamda öz-yeterlik inançlarının (Anderson ve diğerleri, 1988) üzerinde büyük ölçüde etkili olduğunu göstermektedir. Bundan dolayı öğretmen adaylarının gelecekteki mesleki başarıları ile öz-yeterlikleri birbirleriyle ilişkili iki kavram olarak değerlendirilir (Tschannen-Moran ve diğerleri, 1998).

Öz-yeterlik kavramı bireylerin çeşitli amaçlar belirlemesini, bu amaçlara yönelik çeşitli stratejileri ortaya çıkarmasını, mesleki güdüsünü, genel anlamda insanlara karşı gütmüş olduğu hislerini ve hayati anlamda seçimlerini ve seçeneklerini büyük ölçüde etkilemektedir (Bandura, 1977). Bandura (1986) bireylerin öz yeterlik inancını (self-efficacy) *“bireyin, belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin yargısı”* olarak tanımlamaktadır. Genel anlamda insan davranışı sonuç beklentisi ve öz-yeterlik olmak üzere iki kaynağa ayrılmaktadır. Sonuç beklentisi, yapılmış olan eylemlerin çeşitli sonuçlar ortaya çıkaracağına ilişkin inançlarını ele almaktadır. Öz-yeterlik inancı ise verilmiş olan bir göreve etki eden bireysel olarak yeterliklerle ilgili inançlarını yansıtmaktadır. Öz-yeterlik inancı yüksek olan bireyler, ilgili konuyla alakalı olarak bireysel anlamda kendilerine güvenmekte olup bireysel anlamda duyulan güveni de davranışlarına iyi bir şekilde yansıtabilmektedirler (Bandura, 1995).

Bir yıl süre ile hızlı bir program çerçevesinde verilen pedagojik formasyon eğitim ile ilgili çeşitli bakış açıları mevcuttur. Pedagojik formasyon eğitimi ile ilgili olarak uluslararası literatürde yapılmış olan çalışmalarda (Cavalluzzo, 2004; Darling-Hammond ve diğerleri, 2001; Goldhaber & Brewer, 2000; Vandervoort ve diğerleri, 2004) ulusal anlamda eğiticilik-öğretmenlik sertifikasına sahip olan öğretmenlerin diğer sertifika programlarından mezun olmuş eğiticilere göre daha nitelikli ve başarılı öğrenciler yetiştirdikleri saptanmıştır. Ulusal ve uluslararası akademik bulgulara bakılarak, pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının, mesleklerine yönelik öz-yeterlik inançlarının araştırılması, eğitimin etkisi ve faydası hakkında birtakım bilgilerin verilebileceği öngörülmektedir.

Öğretmen adaylarının pedagojik eğitiminden yararlanmalarının temel sebeplerinden bazıları meslek edinme amacıyla ve mesleki açıdan ileriye dönük beklentilerinin bulunmasıdır. Akman (1992)'a göre belirli bir meslek sahibi olmak amacıyla emek veren öğrencilerin geleceğe yönelik çeşitli beklentilerinin olması

gayet doğaldır. Geleceğe yönelik beklentilerini tam haliyle karşılamayan bireyler gelecek kaygısını deneyimlemektedirler. Öğretmen adayları açısından bu durum, kişinin vazifesini başarılı bir şekilde sürdürüp sürdüremeyeceği ile ilgili endişeyi ortaya çıkartabilir. Bu endişe ve kaygı öğretmenlerin veya öğretmen adaylarının mesleki hayatlarında başarısızlığa uğramalarına sebebiyet verebilir (Çubukçu & Dönmez, 2011).

Günümüz şartlarında öğretmenlerden beklentiler giderek daha da artmaktadır. Bundan dolayı öğretmenlerinin beklentilerinin tam olarak ortaya çıkartılması, öğretmenlerin kendilerinden beklenenleri yerine getirmeye ne kadar hazır olduklarının görülmesini kolaylaştıracaktır (Altunoğlu & Atav, 2005). Öğrencilerin gelecek beklentilerini artırmada eğitimcilere ve hizmet sağlayıcılara düşen görev eğitim ortamlarında yürütülen hizmet kalitesinin artırılmasıyla mümkündür. Böylelikle eğitim fakültelerinden yetişen öğretmen adaylarının özelliklerinin, beklentilerinin yüksek düzeyde olmasını sağlamada, adayların öğretmenliği tercih etmelerinde etkili olan nedenlerin belirlenmesi önem arz etmektedir (Tataroğlu ve diğerleri, 2011). Bu nedenle pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik akademik öz yeterlikleri ve gelecek beklentilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli:

Bu araştırmada betimsel tarama modeli bir çalışma olup, araştırma popülasyonunun seçiminde uygun örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Uygun örnekleme yöntemi çeşitli sınırlılıklar (zaman kısıtlaması, işgücü) sebebiyle, örneklem grubuna kolay bir şekilde ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden tercih edilmesi olarak tanımlanır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2017).

Katılımcı Özellikleri

Araştırma, 2019-2020 akademik yılı itibariyle Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Nevşehir Üniversitesi Eğitim Fakültelerinde Formasyon eğitimi alan öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Formasyon eğitimi almaya hak kazanan öğrenciler, Yüksek Öğretim Kurumunun (YÖK) belirlediği bölümlerden mezun olma ya da son sınıfta okuma şartını sağlamaları gerekmektedir. Bu şartları sağlamayanlar çalışmaya dahil edilmemiştir. Tablo 1’ de görüldüğü gibi, araştırma kapsamında yer alan katılımcıların, %77.7’sinin “Kadın” olduğu, %60’ınının “Normal” gelir düzeyinde olduğu, %49.3’ünün “22-25” yaş aralığında olan öğrenciler çalışmaya dahil edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmada örnekleme dahil edilecek katılımcılar uygun örnekleme yöntemi kullanılarak alınmıştır ve örneklem grubunu; 442 Kadın (%76.2) ve 128 Erkek (%23.8) olmak üzere toplam 580 pedagojik formasyon öğrencisi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak araştırmada kişisel bilgi formuna ilave olarak; Tuncer (2011) tarafından geliştirilen “Gelecek Beklentisi Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, 14 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçek yükseköğretim öğrencilerinin gelecek beklentilerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Beşli likert şeklinde geliştirilen ölçekte katılımcıların “Hiç Katılmıyorum (1,00-1,79); Katılmıyorum (1,80-2,59); Kararsızım (2,60-3,39); Katılıyorum (3,40- 4,19); Tamamen Katılıyorum (4,20-5,00)” seçeneklerinden kendilerine uygun olanı seçmeleri beklenmektedir. Katılımcıların akademik yeterlikleri için ise “Akademik Öz-Yeterlik Ölçeği (Academic Self-Efficacy Scale)” kullanılmıştır. Ölçek Jerusalem ve Schwarzer (1981) tarafından, öğrencilerin akademik öz-yeterlik düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Tek boyut içeren orijinal ölçek, akademik özyeterlik için anlamlı bir yapı gösteren 7 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması ise Yılmaz ve diğerleri (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, orijinal ölçekteki tek boyutlu ve 7 maddeden oluşan yapı, Türkçe ölçekte de korunmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin analizinde katılımcıların kişisel bilgilerinin dağılımlarını belirlemek için yüzde ve frekans tanımlayıcı istatistik yöntemleri, verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edilmiştir ayrıca Kolmogorov Smirnov testi yapılmıştır. Yapılan incelemeler sonucu verilerin normal bir dağılıma sahip olduğu belirlenmiştir. Jondeau ve Rockinger (2003)’ e göre alt boyutların çarpıklık ve basıklık katsayılarının +3 ile -3 arasında değiştiğinde bu alt boyutlarında normal dağılım parametrelerine uygun şartlar taşıdığını belirtmiştir. Verilerin istatistiksel analizinde tanımlayıcı istatistiksel modellerin yanı sıra t-testi, Anova testi analizi ve anlamlı farklılık çıkan gruplarda Tukey HSD çoklu karşılaştırma test yöntemleri kullanılmıştır ($\alpha = 0.05$).

BULGULAR

Tablo 1. Ölçek Puanlarının Dağılımı

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	N	Ort.	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Gelecek Beklentisi Ölçeği (GBÖ)	14	580	3.78	.485	-.352	.724
Akademik Öz Yeterlilik (AÖÖ)	7	580	2.25	.544	.299	.307

Tablo 1’de çalışma kapsamındaki katılımcıların, GBÖ ve AÖÖ ölçeklerinden aldıkları puanların ortalamaları verilmiştir. Buna göre GBÖ için 3.78 ve AÖÖ için ise 2.25ortalama puan olarak belirlenmiştir. Ayrıca çarpıklık ve basıklık (skewness ve kurtosis) değerleri parametrik bir dağılım olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Değişkenler	f	%	
Cinsiyet	Kadın	442	76.2
	Erkek	128	23.8
	Toplam	580	100
Refah Düzeyi	Çok Kötü	26	4.5
	Kötü	92	15.9
	Normal	344	59.3
	İyi	98	16.9
	Çok iyi	20	3.4
Toplam	580	100	
Yaş	18-21	244	42.1
	22-25	286	49.3
	26 ve Üstü	50	8.6
	Toplam	580	100

Tablo 2’ de görüldüğü gibi, araştırma kapsamında yer alan katılımcıların, %76.2’sinin “Kadın” olduğu, %59.3’ünün “Normal” gelir düzeyinde olduğu, %49.3’ünün “22-25” yaş aralığında olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Cinsiyet Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Dağılımı

Alt Boyutlar	Değişken	Ort.	Ss	t	p
Gelecek Beklentisi	Kadın	3.77	.493	-.478	.633
	Erkek	3.79	.458		
Akademik Öz Yeterlilik	Kadın	2.28	.530	2.376	.018
	Erkek	2.16	.576		

Cinsiyet değişkenine göre katılımcıların gelecek beklentisi ölçeği ile akademik öz yeterlilik ölçeğine ilişkin yapılan T Testi sonuçlarına göre gelecek beklentisi

ölçeğinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark bulunamazken; katılımcıların cinsiyetlerine göre akademik öz yeterlik algılarında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

Tablo 4. Katılımcıların Yaşlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Değişken	Ort.	Ss	F	p	Tukey
Gelecek Beklentisi	18-21	3.80	.469	.337	.714	
	22-25	3.76	.491			
	26 ve Üstü	3.76	.528			
Akademik Öz Yeterlilik	18-21	2.29	.552	3.66	.026	1-3*
	22-25	2.26	.543			
	26 ve Üstü	2.06	.474			

Katılımcıların yaşlarına göre gelecek beklentileri ve akademik öz yeterlik algılarına ilişkin yapılan Anova testi sonuçlarına göre, katılımcıların yaşlarının gelecek beklentisi algılarında anlamlı farklılık yaratan bir değişken olmadığı fakat yaşın akademik öz yeterlikte anlamlı farklılık yaratan bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0.05$). Anlamlı farkın hangi yaş gruplarından kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ise anlamlı farkın “18-21” yaş grubu ile “26 ve Üstü” katılımcılardan kaynaklandığı belirlenmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Refah Düzeylerine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Değişken	Ort.	Ss	F	p	Tukey
Gelecek Beklentisi	Çok Kötü	3.65	.543	4.74	.001	1-4* 2-4* 3-4*
	Kötü	3.74	.539			
	Normal	3.74	.461			
	İyi	3.95	.453			
	Çok İyi	3.92	.520			
Akademik Öz Yeterlilik	Çok Kötü	2.30	.703	2.297	.058	
	Kötü	2.24	.552			
	Normal	2.28	.535			
	İyi	2.23	.498			
	Çok İyi	1.92	.565			

Katılımcıların refah düzeylerine göre gelecek beklentisi ve akademik öz yeterlik algılarına ilişkin yapılan Anova testi sonuçlarına göre, katılımcıların refah düzeylerinin akademik öz yeterliliği algılarında anlamlı farklılık yaratan bir değişken olmadığı fakat refah düzeyinin katılımcıların gelecek beklentilerinde anlamlı farklılık yaratan bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0.05$). Anlamlı farkın hangi yaş gruplarından kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ise anlamlı farkın refah düzeyi “İyi” ile “Çok Kötü”, “Kötü” ve “Normal” olan katılımcılardan kaynaklandığı belirlenmiştir.

Tablo 6. Gelecek Beklentisi Ölçeği ile Akademik Öz Yeterliğe İlişkin Korelasyon Tablosu

		GBÖ	AÖÖ
GBÖ	R	1	
	p		
	N	580	
AÖÖ	R	-.244**	1
	p	,000	
	N	580	580

Gelecek beklentisi ile akademik öz yeterlik arasında yapılan korelasyon analizine göre iki ölçek arasında .01 anlamlılık düzeyinde bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Üniversitelerde öğrenim gören öğrenciler farklı konularda kendini geliştirme ve eğitime imkânlarına sahiptirler. Üniversitelerde verilen eğitimin kişinin gelişiminin farklı boyutlarda gerçekleşmesini ve üstlendiği sorumluluklarla kendini geleceğe hazırlaması beklenmektedir. Bireylerin kendilerine verilen görevleri başarılı bir şekilde yerine getirmesine dair olan inancı olarak ifade edebileceğimiz akademik öz yeterliliği, bu sorumlulukların bir boyutu olarak sayabiliriz. Gelecek beklentisinin bireyin bütün yaşamında etkili bir faktör olduğunu düşündüğünde, öncelikli olarak geleceğe hazırlamada önemli bir yeri olan üniversitelerdeki eğitimde, bireylerin akademik öz yeterliliğe sahip olması oldukça önemlidir. Çalışmada bu amaçla; pedagojik formasyon öğrencilerinin akademik öz yeterlilikleri ve gelecek beklentileri cinsiyet, yaş ve refah düzeyleri gibi farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Ayrıca bu değişkenlerin akademik öz yeterlilik ve gelecek beklenti düzeylerinde etkili olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma bulguları cinsiyet alt boyutu açısından değerlendirildiğinde kadınların akademik öz yeterlilik düzeylerinin erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 3). Alan yazın taraması sonucunda akademik öz yeterliliğin cinsiyet değişkenine göre farklılaştığını ortaya çıkaran çalışmamızla örtüşen sonuçlar mevcuttur. Akademik öz yeterlik alanında yapılan araştırmaların bulgularına göre erkek katılımcıların özellikle matematik, bilim ve teknolojiyle ilgili akademik alanlarda kadın katılımcılara göre daha yüksek akademik öz yeterlik düzeyine sahip oldukları görülmektedir (Schunk & Pajares, 2002). Ayrıca rehber öğretmen adaylarının özel eğitime ilişkin öz yeterliklerini inceledikleri çalışmada da erkekler lehine sonuç rapor etmişlerdir (Yüksel ve diğerleri, 2012). Biricik (2015)'in, beden eğitimi ve spor bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin akademik öz yeterliliklerinin incelenmesi amacıyla yaptığı çalışmasında katılımcıların cinsiyetlerine ilişkin akademik öz-yeterlilik düzeylerinde; Koçer

(2014)'in çalışmasında, (Schunk ve Pajares 2002) 'in çalışmasında kadınların erkeklere oranla daha yüksek öz yeterliliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulgular çalışma bulgumuzla paralellik göstermektedir. Bu çalışma bulgularına karşın bu çalışmaları desteklemeyen çalışmalarda bulunmaktadır. Örneğin, beden eğitimi spor yüksekokulu öğrencilerinin akademik öz yeterliliklerinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (İleri, 2019). Benzer bir araştırmada da beden eğitimi ve spor öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterliliklerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında, cinsiyete göre kadın öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır (Saracaloglu & Varol, 2007). Bu çalışmalara ek olarak; Yelken ve diğerleri (2012) de yapmış oldukları çalışmada akademik öz yeterlilik ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamışlardır. Bu çalışmanın sonuçları ve alan yazındaki genel çalışmalar incelendiğinde, pedagojik formasyon öğrencilerinin akademik öz yeterliklerinde cinsiyet değişkenlerinin anlamlı olması; katılımcıların bir işi başarma konusunda ve sınavlara hazırlanma aşamasında, başarıya odaklanma şekillerinde ve bunun neticesinde de kendilerine olan güvenleri noktasında kadın ve erkek öğrencilerin akademik öz yeterlilik açısından aynı düşünceye sahip olmadıkları söylenebilir.

Gelecek beklentisi cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Alan yazın incelendiğinde gelecek beklentisi algılarının incelenmesi üzerine yaptıkları çalışmada istatistiksel olarak cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir fark olmadığını tespit etmişlerdir (Uygur & Yelken, 2017). Gelecek beklentilerini etkileyen faktörleri belirlemek için yapılmış benzer çalışmalarda da cinsiyet değişkeninin önemli bir etken olmadığı farklı araştırmalarda ortaya konulmuştur (Hıdır, 2015; Şimşek, 2012; Karabulut ve diğerleri, 2010; Özbek & Şanlı, 2011; Sulimani-Aidan & Benbenishty, 2011).

Ancak literatürde gelecek beklentisinin cinsiyet değişkeni açısından farklılık gösterdiği çalışmalarda bulunmaktadır. Üniversitelerin spor bilimleri fakültesi özel yetenek sınavlarına hazırlanan bireylerin gelecek beklentilerini belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, kadınlara ait ortalama değerlerin, erkeklere ait ortalama değerlerden daha yüksek olduğu tespit edilirken (Özsarı ve diğerleri, 2018); cinsiyet değişkeni açısından kız öğrenciler lehine anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tuncer, 2011). Ayrıca kadın öğrencilerin gelecekteki mesleklerine yönelik beklentilerinin, erkek öğrencilere oranla anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Akman, 1992). Alan yazında yapılan bu çalışmalar gelecek beklentisinin cinsiyet değişkeni açısından bizim çalışmamızla paralellik göstermemektedir. Bunun nedeni olarak; katılımcıların planladıkları iş hayatı, edinecekleri saygınlık, becerilerini ortaya koyma konusunda ortak bir anlayış içinde oldukları ve bunların gerçekleşmesi cinsiyetin bu bakış açısını değiştirecek bir faktör olmadığını ifade edebiliriz.

Bulgulara göre (Tablo 4), katılımcıların yaşlarının akademik öz yeterlilikte anlamlı farklılık yaratan bir değişken olduğu fakat yaşın gelecek beklentisi algılarında anlamlı farklılık yaratan bir değişken olmadığını göstermektedir. Akademik öz yeterlilikte ki anlamlı farkın 18-21 yaş grubu ile 26 ve üzeri katılımcılarda olduğu görülmektedir. Çalışmamız bulgularını literatürde destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Aypay (2010) yaptığı çalışmasında öz-yeterlik algısının yaş değişkenine göre farklılaştığı sonucuna ulaşırken benzer çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının akademik öz yeterlik inanç puanları yaşa göre anlamlı farklılık gösterdiğini bildirilmiştir (Oğuz, 2009). Araştırmada elde edilen bulgulardan farklı olarak eğitim fakültesi öğrencileriyle (Uysal & Kösemen, 2013) ve biyoloji eğitimi TYL öğrencileriyle (Yılmaz & Çimen, 2008) gerçekleştirdikleri çalışmalarda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik inançlarının yaş değişkenine göre farklılaşmadığı sonuçlarına ulaşmışlardır.

Yapılan çalışmadaki bulgular, pedagojik formasyon öğrencilerinin refah düzeylerinin akademik öz yeterlik algıları üzerinde etkili bir değişken olmadığını fakat refah düzeyinin katılımcıların gelecek beklentileri üzerinde önemli bir unsur olduğunu göstermektedir (Tablo 5). Bu sonuçta katılımcıların refah seviyesi iyi ile çok kötü, kötü ve normal olan katılımcıların etkisinin büyük olduğu görülmektedir.

İnsanların genel olarak yaşamlarını devam ettirmeleri için ilk olarak ekonomik anlamda bir gücünün bulunması gerekmektedir. Bundan dolayı gelecek beklentisi olgusuyla ekonomik özgürlük kavramının ilişkili kavramlar olduğu söylenebilir. Gelecek beklentisinin araştırıldığı diğer çalışmalar değerlendirildiğinde (Guleri, 1999) gençlerin gelecek beklentilerinde; eğitim öğretim anlamında ortaya çıkan fırsatların, öğrencilerin yetenek ve beceri düzeylerinin ve ailesel olanakların etkili olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde Guleri (1999)'a göre ekonomik yaşam için başarının ve mücadelenin fark yaratan bir etkisi olduğu günümüz endüstri toplumlarında genç bireyler bireysel anlamda beklentilerini hayata geçirebilmek amacıyla, bilgi ve beceri sahibi bireyler olmaları gerekmektedir.

Çalışma bulgularına göre pedagojik formasyon programında eğitim alan öğretmen adaylarının, akademik öz-yeterlikleri ve gelecek beklentileri tutumları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu değişkenler karşılaştırıldığında; pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının akademik öz yeterlilik düzeylerinin yaş ve cinsiyet değişkenlerine bağlı olarak farklılık gösterebileceği ancak refah düzeyinin akademik öz yeterliliklerinde anlamlı bir yeri bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Gelecek beklentisi düzeylerine bakıldığında ise yaş ve cinsiyet değişkenlerinin pedagojik formasyon programında öğrenim gören öğretmen adaylarının gelecek beklentilerini etkilemediği ancak refah düzeylerinin onların

gelecek beklentisi düzeyinde etkisi olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak, katılımcıların akademik öz yeterliliklerinde yaş ve cinsiyet etkili olurken gelecek beklentilerinde refah seviyesi etkili olduğu görülmüştür.

ÖNERİLER

Verilmiş olan bilgilerden hareketle araştırmanın önerileri şu şekildedir:

- Araştırmanın daha geniş kitleler üzerinde yapılması,
- Araştırmanın karma yöntem ile (nicel+nitel) gerçekleştirilmesi,
- Pedagojik formasyon programı veren çeşitli üniversiteler üzerinde karşılaştırmalı olarak araştırmalar yapılması,
- Öğrencilerin akademik öz yeterliliklerini artıracak programlar, gelecek beklentilerini iyileştirmeye yönelik çeşitli danışmanlık ve seminer hizmetlerinin oluşturulması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akman, Y. (1992). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin meslek, evlilik ve geleceğe yönelik beklentileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(7), 125-149.
- Althaus, K. (2015). Job-embedded professional development: Its impact on teacher self-efficacy and student performance. *Teacher Development*, 19(2), 210-225.
- Altunoğlu, B. D., & Atav, E. (2005). Daha etkili bir biyoloji öğretimi için öğretmen beklentileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28), 19-28.
- Anderson, R. N., Greene, M. L., & Loewen, P. S. (1988). Relationships among teachers' and students' thinking skills, sense of efficacy, and student achievement. *Alberta Journal of Educational Research*. 34(2), 148–165.
- Aypay, A. (2010). Information and communication technology (ICT) usage and achievement of Turkish students in PISA 2006. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 9(2), 116-124.
- Ball, D. L., & Cohen, D. K. (1999). Developing practice, developing practitioners: Toward a practice-based theory of professional education. *Teaching as the learning profession: Handbook of policy and practice*, 1, 3-22.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action*. Englewood Cliffs, NJ, 1986.
- Bandura, A. (1995). Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. *Self-efficacy in changing societies*, 15, 334.
- Bank, W. (2005). Turkey Education Sector Study. Sustainable Pathways to an Effective, Equitable, and Efficient Education System for Preschool through Secondary School Education. In: World Bank Washington, DC.
- Biricik, Y. S. (2015). Beden eğitimi ve spor bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin akademik öz yeterliklerinin incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yönetimi Anabilim Dalı, Erzurum.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Cavalluzzo, L. C. (2004). Is National Board Certification an Effective Signal of Teacher Quality? CNA Corporation.
- Celep, C. (2001). Sınıf yönetiminde öğretmen-öğrenci ilişkisi. *Çağdaş Eğitim*, 284, 1-12.
- Çubukçu, Z., & Dönmez, A. (2011). Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 7(1), 3-25.

- Darling-Hammond, L. (2000). Teacher quality and student achievement. *Education Policy Analysis Archives*, 8, 1-44.
- Darling-Hammond, L., Berry, B., & Thoreson, A. (2001). Does teacher certification matter? Evaluating the evidence. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 23(1), 57-77.
- Darling-Hammond, L., Wise, A. E., & Klein, S. P. (1999). A License To Teach. Raising Standards for Teaching: ERIC.
- Dembo, M. H., & Gibson, S. (1985). Teachers' sense of efficacy: An important factor in school improvement. *The Elementary School Journal*, 86(2), 173-184.
- Goe, L., & Stickler, L. M. (2008). Teacher Quality and Student Achievement: Making the Most of Recent Research. TQ Research & Policy Brief. National comprehensive center for teacher quality.
- Goldhaber, D. D., & Brewer, D. J. (2000). Does teacher certification matter? High school teacher certification status and student achievement. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 22(2), 129-145.
- Grant, C. A., & Gillette, M. (2006). A candid talk to teacher educators about effectively preparing teachers who can teach everyone's children. *Journal of Teacher Education*, 57(3), 292-299.
- Guleri, M. (1999). Üniversiteli ve işçi gençliğin gelecek beklentileri ve kotumserlikiyimserlik düzeyleri [Future expectations of university students and youngworkers and their levels of optimism and pessimism]. *Kriz Dergisi*, 6(1), 55-65.
- Hammond, D. L. (2006). Powerful teacher education: Lessons from exemplary programs. San Francisco.
- Hıdır, A. (2015). Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentileri: Mardin örneği. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 125-142.
- İleri, M. (2019). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin akademik öz yeterliliklerinin gelecek beklentisi üzerine etkisi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü beden eğitimi ve spor ana bilim dalı yayımlanmış yüksek lisans tezi. Karaman.
- Imig, D. G., & Imig, S. R. (2006). What do beginning teachers need to know? *An essay. Journal of Teacher Education*, 57(3), 286-291.
- Jerusalem, M. ve Schwarzer, R. (1981). Fragebogen zur Erfassung von "Selbstwirksamkeit. Skalen zur Befindlichkeit und Persoenlichkeit In R. Schwarzer (Hrsg.). (Forschungsbericht No. 5). Berlin: Freie Universitaet, Institut fuer Psychologie.
- Jondeau, E., & Rockinger, M. (2003). Conditional volatility, skewness, and kurtosis: existence, persistence, and comovements. *Journal of Economic dynamics and Control*, 27(10), 1699-1737.
- Karabulut, E., Pulur, A., & Karabulut, A. (2010). Türkiye'deki çim hokeyi sporcularının bu branşa yönelme nedenleri ve beklentilerinin belirlenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 12(2), 165-169.
- Karacaoğlu, Ö. C. (2008). Öğretmenlerin yeterlilik algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 70-97.
- Koçer, T. (2014). Türkçe öğretmenliği 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin yabancılarla Türkçe öğretimine yönelik öz-yeterlilik inançlarının araştırılması (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Midgley, C., Feldlaufer, H., & Eccles, J. S. (1989). Change in teacher efficacy and student self-and task-related beliefs in mathematics during the transition to junior high school. *Journal of Educational Psychology*, 81(2), 247.
- Mojavezi, A., & Tamiz, M. P. (2012). The Impact of Teacher Self-efficacy on the Students' Motivation and Achievement. *Theory & Practice in Language Studies*, 2(3), 483-491.
- Oğuz, A. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının akademik öz yeterlilik inançları. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(2). 15-28.
- Özbek, O., & Şanlı, E. (2011). Karate branşındaki üniversite elit sporcularının bu branşa yönelme nedenleri ve beklentileri. *Journal of Physical Education & Sports Science/ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 203-214.
- Özsarı, A., Görücü, A., Altın, M., & Boyalı, E. Üniversitelerin Spor Bilimleri Bölümü Özel Yetenek Sınavlarına Hazırlanan Bireylerin Gelecek Beklentileri. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 10-22.
- Pan, Y.-H. (2014). Relationships among teachers' self-efficacy and students' motivation, atmosphere, and satisfaction in physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 33(1), 68-92.

- Taşgın Ö., Uzun S., Demir, B., Kaya, A. (2021) Pedagojik Formasyon Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Akademik Öz Yeterlikleri ve Gelecek Beklentilerinin İncelenmesi. *SPORTIVE*, 4 (1),30-42
- Rockoff, J. (2003). The Evidence of Individual Teachers on Student Achievement: Evidence from Panel Data. Report published by the Kennedy School of Government, Harvard University, ED, 475274.
- Şahin, A. E. (2004). Öğretmen yeterliklerinin belirlenmesi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5(58), 58-62.
- Saracalolu, S., & Varol, R. (2007). The relationship between foreign language achievement, academic self-concept, and attitudes towards foreign languages of prospective physical education teachers. *Journal of Theory and Practice in Education*, 3(1), 39-59.
- Schunk, D. H., & Pajares, F. (2002). The development of academic self-efficacy. In Development of achievement motivation (pp. 15-31): Elsevier.
- Şımşek, H. (2012). Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki Lise Öğrencilerinin Gelecek Beklentileri ve Gelecek Beklentilerini Etkileyen Faktörler. *Journal of Theoretical Educational Science/Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(1), 90-109.
- Sulimani-Aidan, Y., & Benbenishty, R. (2011). Future expectations of adolescents in residential care in Israel. *Children and Youth Services Review*, 33(7), 1134-1141.
- Süral, S., & Sarıtaş, E. (2015). Pedagojik Formasyon Programına Katılan Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Yeterliklerinin İncelenmesi. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 11(1), 62-75.
- Tataroğlu, B., Özgen, K., & Alkan, H. (2011). Matematik öğretmen adaylarının öğretmenliği tercih nedenleri ve beklentileri. Paper presented at the 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications.
- Tschannen-Moran, M., Hoy, A. W., & Hoy, W. K. (1998). Teacher efficacy: Its meaning and measure. *Review of Educational Research*, 68(2), 202-248.
- Tuncer, M. (2011). Ergen gelecek beklentileri ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Electronic Turkish Studies*, 6(3), 1265-1275.
- Uygur, M., & Yelken, T. Y. (2017). Sınıf Öğretmenliği Adaylarının Memnuniyet Düzeyleri ve Gelecek Beklentisi Algularının İncelenmesi: Mersin Üniversitesi Örneği. *Journal of Higher Education/Yükseköğretim Dergisi*, 7(1), 1-10.
- Uysal, İ., & Kösemen, S. (2013). Öğretmen adaylarının genel öz-yeterlik inançlarının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 217-226.
- Vandevoort, L. G., Amrein-Beardsley, A., & Berliner, D. C. (2004). National Board Certified Teachers and Their Students' Achievement. *Education Policy Analysis Archives*, 12, 46.
- Yelken, B., Caliskan, Y., Gorgulu, N., Altun, I., Yilmaz, A., Yazici, H., . . . Yıldız, A. (2012). Reduction of uric acid levels with allopurinol treatment improves endothelial function in patients with chronic kidney disease. *Clinical Nephrology*, 77(4), 275-282.
- Yılmaz, M., & Çimen, A. G. O. (2008). Biyoloji eğitimi tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin biyoloji öğretimi öz-yeterlik inanç düzeyleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 20-29.
- Yılmaz, M., Gürçay, D., & Ekici, G. (2007). Adaptation of the academic self-efficacy scale to Turkish. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)* 33: 253-259.
- Yüksel, K., Diken, İ. H., Aksoy, V., & Karaaslan, Ö. (2012). Rehber öğretmen adaylarının özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz-yeterlik alguları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 137-148.